

El dilema del socialisme europeu i el ressorgiment de la socialdemocràcia als països nòrdics

Juan Carlos Cebrián* | juan.cebrian@politik.sll.se

VISTA PRÈVIA

Entre les diferents anàlisis que s'han fet de la situació actual de l'esquerra europea, algunes veus han apuntat la manca de lideratges carismàtics com una de les causes de la pèrdua de confiança entre els electors europeus. I és en aquest marc que es mira de nou un referent clàssic de l'esquerra occidental, la socialdemocràcia nòrdica, on amb un missatge renovat de la defensa de l'estat del benestar, dones amb un perfil modern esdevenen la base electoral dels partits socialdemòcrates de Suècia, Finlàndia i Dinamarca per recuperar el poder. A Islàndia, Johanna Sigurdardottir ja ho ha aconseguit. L'excepció masculina és Noruega, on de la mà de Jens Stoltenberg –l'únic home que encapçala un partit socialdemòcrata nòrdic– ha aconseguit encadenar dues legislatures consecutives a govern, fet que no succeïa des de mitjans de la dècada de 1990.

Les eleccions europees del juny passat mostren com la crisi econòmica global que vivim no ha passat factura als partits liberals i conservadors que actualment ostenten el poder a bona part d'Europa. És més, lluny de passar-los en factura, les urnes donen encara més poder als partits liberals i conservadors, un fet que en part també s'explica per la preocupant percepció que l'electorat d'esqueres és més euroescèptic que d'altres.

Però al marge del Parlament Europeu, en aquest darrer semestre de 2009, les eleccions a diferents països europeus n'han donat una de freda i una de calenta: la victòria de les propostes socialdemòcrates del Partido Socialista i del Panellinio Sosialistikó Kinima (PASOK) a Portugal i Grècia, respectivament, contrasta amb la victòria de Christlich-Demokratische Union Deutschlands – Christlich-Soziale Union in Bayern (CDU-CSU) a Alemanya, on Angela Merkel (1954) ha optat per no reeditar la

* Membre del Parlament Regional de la província d'Estocolm (Stockholms läns Landsting)

Els països més poderosos del continent –França, Alemanya i previsiblement Gran Bretanya– tenen o tindran governs de dretes. Però s'observen brots rojos que vénen dels països nòrdics

gran coalició amb el Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD) –que rep una garrotada electoral considerable en aconseguir el pitjor resultat des de la postguerra–, formant govern amb els liberals del Freie Demokratische Partei (FDP).

Així, veiem com els tres països més poderosos del continent tenen o tindran governs de dretes. A l'exemple alemany, cal sumar-hi el de França, on el Parti Socialiste viu des de fa temps un situació molt precària, marcada per les batalles internes en lloc d'ocupar el seu espai polític amb la presentació d'una política social alternativa a la de Nicolas Sarkozy (1955). I a Gran Bretanya ja des de fa temps gairebé totes les enquestes pronostiquen una victòria electoral del Conservative Party sota la batuta de David Cameron (1966).

Quina conclusió se'n pot treure de tot això? El socialisme europeu només troba llavor i creix en els països mediterranis? Només guanya eleccions a països on l'estat del benestar encara té molt camí per recórrer? Les preguntes són moltes i no tenen una resposta senzilla. Però en aquest marc, com en l'economia, també hi ha qui observa brots. «Brots rojos» d'una nova era de la socialdemocràcia europea que vénen de la península escandinava. Uns brots que defugen temps antics, de l'estratègia de la tercera via de Tony Blair (1957) de la dècada del 1990. Uns brots rojos que advoquen per un socialisme democràtic que doni marge a un mercat regulat i prioritza polítiques socials centrades en les persones.

De vegades es diu que els partits socialdemòcrates escandinaus s'assemblen a un camaleó perquè de totes les tendències polítiques cap ha estat durant dècades més reeixida que la socialdemocràcia nòrdica en adaptar el seu programa polític i el seu missatge a les circumstàncies regnants. Això ha comportat un estira i arronsa permanent entre les ambicions de voler regular l'economia de mercat i, al mateix temps, la necessitat d'estimular el creixement de l'economia per tenir més recursos econòmics a repartir. Però és precisament la bona gestió d'aquestes contradiccions el que ha permès a la socialdemocràcia ser l'opció més votada a tots els països escandinaus gairebé sempre.

D'altra banda, amb la socialdemocràcia nòrdica és on la política de la Unió Europea (UE) ha tingut més dificultats per unir-se i adaptar-se, a causa de l'euroescepticisme dominant i de les diferències que existeixen entre els països nòrdics i la resta de la UE. Noruega i Islàndia no en formen part; l'únic país que ha adoptat l'euro és Finlàndia; i el referèndum celebrat a Suècia el 2003 sobre el canvi a l'euro donà una aclaparadora victòria al No, amb un 56% dels vots contraris a adoptar la moneda europea.

Dins de la diversitat política dels països nòrdics aquests brots rojos ens arriben de països com Islàndia, Noruega i, el que jo conec millor, Suècia. En canvi, a Finlàndia i Dinamarca, les perspectives d'una victòria socialdemòcrata en el proper cicle electoral semblen més complicades.

L'esquerra nòrdica advoca per un socialisme democràtic que doni marge a un mercat regulat i prioritant polítiques socials centrades en les persones

Finlàndia

A Finlàndia –amb una indústria d'alta tecnologia molt desenvolupada i un estat del benestar molt avançat– la socialdemocràcia del Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP) gairebé sempre ha estat l'opció política més votada durant bona part del segle XX. Malgrat això, avui està governada pel partit centrista de tradició liberal Suomen Keskusta, una formació inexistent als altres països nòrdics però que a Finlàndia té molta tradició com mostra el fet que ha estat en diferents ocasions a l'executiu configurant governs de coalició tant amb socialdemòcrates com amb conservadors. La victòria socialdemòcrata més recent data del 2000, que va portar Tarja Halonen (1943) a la presidència del país.

A dia d'avui, les esperances socialdemòcrates estan dipositades en la seva nova líder, Jutta Urpilainen (1975), la primera dona que arriba a la presidència de l'SDP. Escollida en l'últim congrés del partit, celebrat el 2008, se la va triar amb la idea de rejevenir el partit, després que en les passades eleccions de 2007 la socialdemocràcia no només perdés el poder, sinó que quedés com a tercera força –superada pel Suomen Keskusta i pels conservadors del Kansallinen Kokoomus–, fet que no passava des de 1962. Ha estat parlamentària nacional des de 2003 i se la considera membre de l'ala esquerra del partit.

Dinamarca

A Dinamarca el partit socialdemòcrata Socialdemokraterne té el poder a la majoria de municipis, començant per la seva capital, Copenhaguen. Però a nivell nacional, des de 2001, diferents aliances de partits de centredreta ostenten el poder. De fet, a les últimes eleccions legislatives celebrades el 2007, és la primera vegada que el Socialdemokraterne no és la força més votada des de la Segona Guerra Mundial (1939-1945), ja que en aquests comicis és superada pel Venstre, terme que significa «esquerra» però que no fa justícia a les polítiques dretanes que caracteritzen aquesta formació, element que es constata amb la seva afiliació a la Internacional Liberal. Des de llavors, aquest partit forma una coalició de govern amb els conservadors del Det Konservative Folkeparti i amb el suport parlamentari dels nacionalistes d'extrema dreta del Dansk Folkeparti.

Copiant l'estratègia dels partits d'extrema dreta d'Holanda i Bèlgica i amb polítiques clarament discriminatòries en contra dels que consideren ja no immigrants, sinó directament estrangers, el Dansk Folkeparti aconsegueix el 15% dels vots en les últimes eleccions daneses. Així, quan es pregunta a la dirigent del Dansk Folkeparti, Pia Kjaersgård (1947), per les qüestions més importants de Dinamarca en les últimes eleccions el 2007, respon que els valors danesos com la llibertat de premsa, la tolerància i la solidaritat són el més important i que aquests es

El missatge que l'estat del benestar i el seu desenvolupament cap a cotes més altes està amenaçat per la dreta ha estat la basa electoral decisiva per a la socialdemocràcia noruega

veuen avui amenaçats per una petita minoria entre els estrangers que no volen viure com els danesos.

El pitjor de la política del Dansk Folkeparti és que la seva retòrica xenòfoba ha estat copiada també per altres partits, inclòs el Socialdemokraterne, encara que, tot sigui dit, amb importants matisos. Però no en tots els països nòrdics existeixen partits racistes i d'extrema dreta. A Finlàndia, per exemple, no existeixen partits com el de Kjørsgråd, sobretot a causa del reduït nombre d'immigrants que hi viuen. I així mateix passa a Islàndia. Per la seva part, a Suècia l'anomenat Sverigedemokraterna, sortit de la unió d'alguns partits neonazis insignificants, s'ha regenerat i avui tenen escons a força municipis del sud de Suècia pròxims a Dinamarca.

A Dinamarca les esperances de la socialdemocràcia estan posades en la seva nova presidenta, Helle Thorning-Schmidt (1966), escollida el 2005. Com en el cas de Finlàndia, que acabem de veure, i Suècia és la primera dona en ocupar aquest càrrec. Les eleccions del 2011 seran molt renyides —la sortida del govern del primer ministre Anders Fogh Rasmussen (1953), que actualment és el secretari general de l'OTAN, ha debilitat el govern danès— i les esperances que tenen dipositades els socialdemòcrates nòrdics en el partit germà danès és que presenti una política alternativa de canvi, concentrant la seva campanya en l'enfortiment i desenvolupament de polítiques socials per arribar al nivell d'estat del benestar que es té a Noruega o a Suècia —amb el marge de mani-

obra que t'aporta ser el país d'Europa amb un nivell més alt d'impostos—, però sobretot que tingui el coratge de plantar cara a la demagògia neoliberal i racista del Dansk Folkeparti. Però aquest novembre se celebren eleccions municipals a Dinamarca i veiem que el partit socialdemòcrata danès concentra la seva campanya en la liberalització de la marihuana i en l'enduriment de la lluita contra grups criminals que dirigeixen el negoci de la droga. Cap municipi pot canviar o dictar lleis, però la socialdemocràcia danesa espera obtenir així vots populistes.

Noruega

Les eleccions a Noruega del propassat 14 de setembre, referendaren l'obra de govern dels laboralistes del Det Norske Arbeiderparti en coalició amb el centrisme del Senterpartiet i l'ecosocialisme del Sosialistisk Venstreparti. En aquest marc, la ciutadania tornà a dipositar la confiança en el socialdemòcrata Jens Stoltenberg (1959), que ha optat per reeditar el mateix govern de coalició. Malgrat això, també cal destacar el creixement de partits de dretes com el Fremskrittspartiet i els liberals conservadors del Høyre, segona i tercera força al Parlament respectivament.

Amb aquesta victòria, principalment, es trenca la tradició o el malefici que el govern de torn sempre és derrotat a les urnes, dinàmica que succeïa des de 1997. I per a

L'estratègia de la socialdemocràcia islandesa es centra en apel·lar a la unió dels islandesos per fer front al repte d'ingressar a la UE

Stoltenberg suposa també un gran triomf personal. Però, per què guanya la socialdemocràcia a Noruega? Com pot ser que en un dels països més rics d'Europa, amb uns fons de reserva dels seus jaciments petrolífers dels més grans del món i amb un estat del benestar molt desenvolupat, guanyi una formació que es presenta defensant la necessitat d'apujar els impostos per donar més serveis? Encara és aviat per disposar d'anàlisis conclouents de la victòria de l'esquerra, però tot indica que el missatge que l'estat del benestar i el seu desenvolupament cap a cotes més altes està amenaçat per la dreta n'és la basa electoral decisiva. També compta, com no, tenir com a secretari general del partit socialdemòcrata noruec a Stoltenberg, fill de Thorvald Stoltenberg (1931), antic ministre de Defensa i Afers Exteriors.

Islàndia

El passat 26 d'abril es podia llegir al principal rotatiu de Suècia que «la futura primera ministra d'Islàndia i líder del partit socialdemòcrata islandès es dirà Johanna Sigurdardóttir, després de les eleccions del dia abans a Islàndia, on va rebre un gran suport electoral per governar el país al qual la crisi econòmica ha afectat tan durament». I el cert és que Islàndia ha estat a punt de patir una fallida econòmica i política a causa de l'especulació del sòl i l'habitatge arrel d'haver copiat el sistema d'hipoteques escombraria

La socialdemocràcia sueca basarà la seva política en consolidar l'estat del benestar, fet que passa per apujar els impostos a les grans fortunes i a les rendes més altes

nord-americà. Enmig d'aquest huracà financer que escombra fortunes i hipoteca a la majoria dels islandesos, el partit al govern, Sjálfstæðisflokkurinn –conservadorisme liberal–, es va veure obligat a abandonar el poder.

L'estratègia del partit socialdemòcrata islandès, el Samfylkingin, es centra en apel·lar a la unió dels islandesos per fer front al repte d'ingressar a la UE, projecte que rep l'oposició frontal del Sjálfstæðisflokkurinn en gran part a causa de l'interès per mantenir el control sobre els seus recursos pesquers. A dia d'avui, la socialdemocràcia islandesa, amb la primera ministre Johanna Sigurdardóttir (1942) al front –i malgrat l'oposició de part dels diputats del seu soci de coalició, el partit ecologista Vinstrihreyfingin - grænt framboð–, Islàndia ja ha sol·licitat iniciar formalment l'adhesió a la UE.

Al marge d'això, l'economia d'Islàndia ha evolucionat positivament a un ritme alt gràcies sobretot als préstecs dels seus veïns nòrdics. D'aquesta manera el govern islandès, en paral·lel a les converses d'ingrés a la UE, està desenvolupant una important tasca de promoció de polítiques socials com serveis garantits d'assistència a persones grans i a famílies amb fills en edat preescolar.

Eleccions a Suècia

Les eleccions locals, regionals i nacionals a Suècia se celebren de forma simultània cada quatre anys el tercer

diumenge de setembre. Així, el proper 19 de setembre de 2010, els suecs tenen una nova cita amb les urnes. Actualment, des del 2006, l'aliança de quatre partits de centredreta –els moderats de la Moderata Samlingspartiet, els centristes del Centerpartiet, els social liberals del Folkpartiet Liberalerna i els democristians de la Kristdemokraterna– ostenta el poder a nivell nacional, a deu de les setze regions i a 117 dels 292 municipis que té el país. Les passades eleccions suposaren un retrocés del partit socialdemòcrata, Socialdemokraterna, mai vist des de la postguerra.

L'aliança de dretes basa la seva estratègia en el que consideren una mala gestió del govern, argumentant que a la socialdemocràcia li mancaven idees després de governar pràcticament de forma ininterrompuda des de la dècada de 1930. Alhora presenta propostes que abans eren bastió de l'esquerra: la lluita contra l'atur –llavors mínim– i la revisió de tots els casos de pensions anticipades.

D'això ja n'han passat tres anys i avui veiem com Suècia ha passat a ser el país amb més atur juvenil d'Europa i que hi ha 50.000 suecs als quals la caixa de la Seguretat Social no pot continuar pagant-los els subsidis. A més, la crisi econòmica també ha impactat al sector públic. Diferents municipis, hospitals i centres primaris de salut han hagut de reduir plantilles, fet que ha comportat un empitjorament dels serveis públics. Al mateix temps, l'aliança de dretes ha rebaixat els impostos però no per a tots els suecs. La reducció d'impostos en tres etapes –per va-

El repte principal és el de recobrar la confiança de l'electorat. L'estratègia ha de ser la de saber convertir en propostes polítiques els anhels dels ciutadans

lor de més de 50.000 milions de corones sueques— ha creat més desigualtat i ha enriquit a moltes persones de classe mitjana i alta. Els pensionistes s'han vist discriminats, ja que aquesta reforma no els ha beneficiat, i això que la pensió és un pagament que hom ha fet durant la seva vida activa laboral. Per tot això, a dia d'avui a la societat sueca hi ha un gran descontentament amb els seus dirigents.

En els dies que escrivim el present article, la Socialdemokraterna es troba a les portes del congrés que ha de decidir l'estratègia electoral de cara al 2010. La socialdemocràcia sueca, com la de Noruega, d'Islàndia i, esperem, la de Dinamarca i la de Finlàndia, basarà la seva política en consolidar l'estat del benestar, fet que passa per apujar els impostos a les grans fortunes i a les rendes més altes.

Es diu que en política el més important és el missatge. El missatge del partit socialdemòcrata suec el portarà principalment la nova dirigent del partit, Mona Sahlin (1957), parlamentària nacional des de 1982. El 1994, després de la victòria electoral, va ser viceprimera ministra, però es va veure embolicada en un escàndol el 1995 per haver comprat dues barres de xocolata amb la targeta del Parlament. Per això va haver d'abandonar el govern i l'acta de diputada, i fins el 1998 no hi torna, aquesta vegada com a ministra de Treball. El 2007, després de la desfeta electoral de l'any anterior i el consegüent cessament del secretari general del partit, Göran Persson

(1960), s'erigeix com a nova líder de la socialdemocràcia sueca.

Quins reptes i estratègies té la socialdemocràcia a Suècia? El repte principal és el de recobrar la confiança de l'electorat. L'estratègia ha de ser la de saber convertir en propostes polítiques els anhels dels suecs. No hi haurà recursos econòmics per restaurar o restablir en poc temps els nivells d'assistència social que hi havia a Suècia abans del 2006, però el que sí s'ha de fer al més aviat possible després de la victòria electoral el setembre de 2010 és retornar al país la confiança que en el futur les decisions seran justes i no discriminaran els sectors més dèbils de la població.

Conclusions

Volem acabar amb una constatació. Els partits socialistes europeus estan enfrontats a un dilema tràgic: o s'inventen i desenvolupen un nou programa o moriran lentament. La socialdemocràcia nòrdica ha sabut plantar cara durant dècades a crisis econòmiques i a l'avenç de partits neoliberals. Però en els darrers anys hem vist com creixia l'escepticisme cap a les seves propostes, provocant un allunyament progressiu de les classes mitjanes i mitjanes-altes que ha debilitat l'esquerra.

D'aquesta manera, l'esquerra europea i nòrdica ha de presentar al seu electorat el projecte d'un nou estat del

L'esquerra europea ha de presentar el projecte d'un nou estat del benestar basat en els valors que sempre ha tingut, més necessari que mai per combatre les desigualtats creixents a Europa

benestar basat en els valors que sempre ha tingut, més necessari que mai per combatre les desigualtats creixents a Europa. Si els partits d'esquerra europeus són capaços de presentar respostes per combatre la pobresa i la discriminació amb més recursos i noves ambicions fermes de canvi, llavors sortirà victoriosa de molts combats amb la dreta.

Els partits socialdemòcrates als països nòrdics no volen presentar una «quarta via» que pugui dissenyar noves polítiques solidàries. La lluita contra la injustícia i la desigualtat ha de marcar el seu compàs com ho ha fet durant dècades, ara sota el lideratge de nous valors en què l'esquerra europea ha dipositat bona part de les seves esperances. Avui veiem brots «rojos» als països nòrdics. Esperem que creixin en harmonia i es reproduueixin a tota Europa. |

+ INFO

Enllaços

- **Alþingi – Parlament d'Islàndia**
www.althingi.is
- **Det Norske Arbeiderparti – Partit Laborista Noruec**
www.dna.no
- **Eduskunta – Parlament de Finlàndia**
www.eduskunta.fi
- **Folketing – Parlament de Dinamarca**
www.ft.dk
- **Riksdag – Parlament de Suècia**
www.riksdagen.se
- **Samfylkingin – Aliança Socialdemòcrata (Finlàndia)**
www.samfylking.is
- **Socialdemokraterna – Partit Socialdemòcrata (Suècia)**
www.socialdemokraterna.se
- **Socialdemokraterne – Partit Socialdemòcrata (Dinamarca)**
www.socialdemokraterne.dk
- **Stortinget – Parlament de Noruega**
www.stortinget.no
- **Suomen Sosialidemokraattinen Puolue – Partit Socialdemòcrata de Finlàndia**
www.sdp.fi